

214

Tízéves a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár zenei könyvtára

1964. május 30-án Kodály Zoltán jelenlétében adták át a Belváros egyik csendes utcájában, a Fehérháj utcában, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár máig is egyetlen zenei könyvtárát. Létrehozásával a muzsika sok ezer hívének, diákoknak, munkásoknak, háziasszonyoknak, tisztviselőknek, zenészeknek, nyugdíjasoknak óhaja teljesült. Sajnos, a szűkös elhelyezés, a korlátozott lehetőségek eleve megalkuvásra kényszerítették az új létesítményt. A gondosan megválasztott gyűjtemény, a könyvek, a partitúrák, a kották mellé nem tudták oda tenni a „hangzó anyagot”, a hallható muzsikát, a hanglemezeket, a hangszalagokat és a megszólaltatásukhoz szükséges technikai berendezést. A félmegoldás ellenére is jelentős tett volt a zenei közműveltség emelését célzó könyvtár életre keltése, hiszen a főváros addig sem dicsekedhetett, és azóta sem dicsekedhet túl sok nyilvános zenei gyűjteménnyel. A Zeneművészeti Főiskola jövőre százszázalékos könyvtárát elsősorban a tanárok és a hallgatók használják csakúgy, mint a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola könyvtárát. Az Országos Széchényi Könyvtár Zeneműtára rendkívül mostoha elhelyezési körülményei miatt csupán a helybenolvasás lehetőségét tudja nyújtani, gyűjteménye egyébként is a hungarica anyagra korlátozódik. Valóban nyilvános, hangzó anyaggal is felszerelt zenei könyvtár, illetve részleg — tudomásom szerint — csak kettő található Budapesten: az Állami Gorkij Könyvtár zeneműtára és a Csepeli Munkásotthon könyvtárának zenei részlege. Nem valami felemelő arány városaink és falvaink könyvtárainak legalább harminc zenei részlegével szemben.

Feladatok — gyűjtemény

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár zenei könyvtára rögtön az induláskor kettős feladatot vállalt. Mindenekelőtt a nem szakember, de a zene iránt fogékony, érdeklődő olvasók ellátását *zenei művelődési szakirodalommal*, illetve az öntevékeny együttesek, az otthon muzsikálók segítségét kottával, partitúrával. Tehát az ún. közművelődési igények kielégítését. Második, de nyilván el nem hanyagolható feladata pedig a három nagy zenei könyvtár (Zeneművészeti Főiskola, Országos Széchényi Könyvtár, Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola) gyűjteményének, tevékenységének kiegészítése, segítése. Gyűjtőköre a fentieknek megfelelően az európai zene kibontakozásától napjainkig terjed, s nem tart — főleg anyagi okokból — tanulmányi jellegű és ún. könnyű zenei irodalmat. Gyűjti a zeneművek közül az operák és a balettek zongorakivonatát, partitúráit, a vokális zene köréből a dalok, kórusok, nagyzenekari oratóriumok, kantáták anyagát, a hangszeres zene világából a zenekari művek partitúráit, a kamarazene partitúráit és szólamait (mindenekelőtt a házi-muzsikálók kedvéért) és az egyes hangszerekre írott zeneműveket. A zenei könyvtár jelenleg mintegy 7 ezer szakkönyvet, 23 ezer kottát mondhat magáénak. Ebből tekintélyes rész a partitúraállomány. 16-féle külföldi és valamennyi hazai zenei tárgyú folyóirat jár a könyvtárnak. A könyvtárosok igen nagy figyelmet szentelnek az állomány frissességének, korszerűségének. Folyamatosan kiegészítik állományukat a nemzeti bibliográfiák, a zenei folyóiratok recenziói, a zenei kiadók katalógusai, a szakkönyvek és a lexikonok forrásjegyzékei alapján. Tájékoztódnak a nagyobb zenei szakkönyvtárak gyarapodásáról, s a lehetőségekhez képest igyekeznek gyorsan teljesíteni a használók kívánságait. *Minden esztendőben állományelemzést végeznek* más-más szempontból: korszak, műfaj és zeneszerző szerinti bontásban, és felderítik, mi hiányzik. Megint más kérdés, hogy a hiányok maradéktalan pótlása a mégoly jó szándék ellenére sem sikerül. Nyilván közrejátszanak ebben a költségvetés korlátai és az állandóan emelkedő — főként külföldi — árak. Emiatt sok értékes, nélkülözhetetlen kottát nem tudnak beszerezni. Ám ebben a helyzetben fokozottan ügyelnek arra, hogy beszerezzék a 20. századi alkotásokat.

Az állomány feltárása

Nyilvántartásaik és szolgáltatásaik sokfélesége — úgy vélem, nem túlzok — sokszorosán meghaladja a könyvtári átlagot. A zeneműveket szerzői, azon belül mű- és műfaj szerinti betűrendes katalógus, továbbá szakkatalógus tárja fel, s vannak különleges szakkatalógusok a partitúrákról, a zongorakivonatokról, a gyűjteményes művekről, az antológiákról, végül címkatalógus (utalókkal a mű eredeti nyelvű címére, alcímére, a köztudatban élő névre) könnyíti meg a tájékozódást. Katalógusok

A zenei könyvtár „néhai” olvasóterme, amelyet raktárrá kellett átalakítani (MTI Fotó)

segítenek eligazodni a könyvek között is: szak- és betűrendes katalógus (utalókkal a zeneszerzőkről megjelent életrajzokra, tanulmányokra, a szerkesztőkre, az összeállítókra), analitikus címleírások készülnek az antológiákról, tanulmánykötetekről, folyóiratokról (a tanulmánykötetek teljes anyagát elemzik, a folyóiratcikkekből válogatnak, különös hangsúlyt fektetve az utolsó évtizedek zenéjére). Most végzik az ETO 78-as szakának helyi módosítását, hogy tágassá tegyék a 20. századi zene befogadásához. Katalógusaik könnyen kezelhetők, népszerűek a használók körében csakúgy, mint előzékeny szolgáltatásuk: a témafigyelés. Megkezdtek — és az eddigiek ismeretében hamarosan meg is valósítják — a kották elemző feltárását.

Sokrétű szolgáltatások — mostoha körülmények

Hogy mennyien vannak e sokrétű munkához? Kezdetben csak hárman voltak: Szalai Agnes, a könyvtár vezetője, az osztályozást, címleírást, az elemző feltárást végző Kréner Júlia és Jámbor Mária (talán nem neheztelnek meg rám a többiek, hogy őket mint alapítókat név szerint is felsoroltam). Ma ezt a munkát és egyúttal az olvasószolgálati tevékenységet négyen végzik, és legújabban csatlakozott hozzájuk az ötödik munkatárs. Tevékenységüket ismertette-elemezte már *valamennyi zenei folyóirat*, cikk jelent meg a könyvtárról a Népszabadságban, a Magyar Nemzetben, a Magyar Hírlapban, bemutatta a rádió Új zenei újságja, a tv Zenei figyelője. Am — a végzett munkán felül — legtöbbet saját maguk tettek könyvtáruk népszerűsítéséért. Szolgáltatásaikat ismertető szórólapot készítettek és juttattak el a zenei intézményeknek (Filharmónia, zeneiskolák), a még nem könyvtári tagoknak. Kiadványt jelentettek meg — 1965-től öt kötetben — a könyvtár új szerzeményeiről. Kitűnő személyes kapcsolatot építettek ki a már említett szakkönyvtárakkal és zenei intézményekkel. Négy éve bekapcsolódtak a Zenei Könyvtárak Nemzetközi Szövetségének (AIBM) munkájába, részt vettek a zeneirodalom nemzetközi bázisjegyzékét összeállító bizottság tevékenységében. Hatnyelvű cédulaszótárak készítettek olvasóiknak a könyvtári és zenei műszavakról, szakkifejezésekről. És most legújabban, a tíz esztendő méltó ünneplésére megjelentették a *Válogatás a zenei gyűjtemény anyagából* című, négy és fél száz oldalas értékes, elegáns kiadványukat, a kötet mintegy háromezer tételre reprezentatív metszetet adván a könyvtár gazdag, az elmúlt tíz év alatt megötszöröződött anyagáról.

Az alapos válogatás a könyvtári gyűjtemény valamennyi szakcsoportjának, műfajának, hangszerre vonatkozó irodalmának javát nyújtja. A könyvek, zeneművek, kották jegyzékét a kézikönyvtár teljes anyagának lajstroma, továbbá sorozatjegyzék és névmutató egészíti ki. E művet nyilván nagy örömmel forgatja majd az 1600-as olvasótábor, amelynek 62 százalékát a cikk elején említett diákok, munkások, tiszt-

viselők stb. alkotják. Bizonyára még nagyobb lenne a hiány nekik, ha nem a könyvtárba szép számmal járó zenészeknek (és a zenebarátoknak is), ha a sokféle szolgáltatást tágas, világos környezetben, levegős helyeken tudnák élvezni. Ehelyett, sajnos, be kell érniük a nyomorúságos körülményekkel. A kölcsönzőterembe zsúfolt néhány székkal (ennyi a helybenolvasás lehetősége, a képen látható olvasótermet raktárrá kellett alakítani). Az olvasóterem égető hiánya miatt be kellett szüntetniük az 1965-ben indított két kitűnő rendezvénysorozatukat: az európai zene történetével foglalkozó *Collegium Musicum*-ot és a mai zene kísérleteivel, jelenségeivel foglalkozó *Modern zene barátainak körét*. Hiába voltak a tartalmas témáknak kitűnő előadói és zenei illusztrátorai, hiába volt a közönség roppant érdeklődése, hiába volt a könyvtárosok szervező, ajánlójegyzék-készítő buzgalma! És persze hiába kérték a szomszédos helyiség kiutalását — nem kapták meg, helyette a kézikönyvtári anyagot dughatták a kölcsönző pult mögé, és folyóirataikat rejthették a raktári állványok mögé, raktári állványaikat meg a szellőzést, fényt adó ablakok elé kellett tenniük. Gond a *szakmai utánpótlás* is (a négy munkatárs közül egynek zenei és könyvtárosi, kettőnek könyvtárosi képzettsége van). Noha a Könyvtártudományi és Módszertani Központ elmúlt évi tanfolyama valamicskét enyhített a gondon, kevés a képzési alkalom, s szinte nincs tananyag a zenei könyvtárosok képzéséhez. Néha még az ún. belső, önképző alkalmak feltételeit is nehéz megteremteni.

*

Tervük rengeteg lenne. A központi könyvtár, amikor teheti, anyagilag segíti zenei könyvtárát, de hát *legnagyobb gondjuk, a helyhiány* megoldásában nem tud segíteni. Emiatt legszebb reményük — a teljes funkciójú zenei könyvtár hanglemezugyűjteménnyel s a sok irányú, a közművelődésre alapozó módszertani műhely kialakítása is — hervadni látszik.

Bízunk benne, hogy elképzeléseiket végül is sikerül megvalósítaniuk.

Csoboth Attila